

Na shledanou po válce

Pro památník Terezín a literární soutěž s tématem: Válka skončila, můžeme zapomenout?

Jméno: Eliška Hoferková

Na shledanou po válce

První kapka dopadla na okenní římsu. Pár chvil napjatého čekání bylo zapotřebí a přidala se k ní druhá a třetí. Pozoroval jsem je s jistou urputností. Jako by se roztržitá voda měla opět spojit a zamířit vzhůru k nebi. Ale takhle to v životě bohužel nefunguje. Bohužel nebo bohudík? Cožpak bychom se nechtěli vrátit zpět do minulosti a pozměnit naše špatné skutky? Ovšem, ale všechno špatné je k něčemu dobré. To je zásada, kterou se řídím po celý svůj život. Člověk se nesmí poddat zlým okolnostem, ale naopak z nich musí vytěžit co nejvíce.

Člověk rovněž nesmí zapomenout. Nikdy nesmí zapomenout na křivdy a útrapy, co se mu přihodily. Musí si z minulosti vyvodit ponaučení. A to ponaučení předávat dál skrze vyprávění, příběhy, aby se lidé nedopouštěli stejných chyb jako jejich předci. Neboť největší nebezpečí tkví v zapomínání a nevědomosti. Jak jednou řekl Elie Wiesel: „*Zapomenout znamená zabít všechny oběti podruhé.*“ A proto jsem tak rád, kdykoli se můžu o svůj příběh s někým podělit.

„Dědo, shod'te toho kocoura dolů. Na stole nemá co pohledávat,“ zvolala vnučka stojící ve dveřích a přerušila tím mé úvahy. Ale než jsem stihnul zasáhnout, můj věrný společník, kocour Mates, se jedním rázem ocitnul na zemi.

Víte, láska ke zvířatům ve mně sídlila odjakživa. Doted' si pamatuju na svého prvního psa. Byl to statný čistokrevný německý ovčák. Černé oči mu svítily a srst se mu leskla jako broušený diamant. I za tu krátkou dobu jsme spolu prožili mnoho dobrého i zlého. Škoda jen, že to skončilo tak brzy. Tím osudným večerem r. 1940.

Do té doby jsme vedli zcela prostý život v pronájmu u hradišťského stavitele. V mých jedenácti letech jsme se přestěhovali do Lechovy ulice, kde otec postavil krásný dům s ještě krásnější zahradou. Změnu jsem vřele uvítal, neboť velká zahrada přinášela vidinu na ty kouzelné němé tváře, které jsem, stejně jako moje maminka, měl tak rád. Rok předtím, 1936, jsem nastoupil na gymnasium v Uherském Hradišti, na něž jsem si uchoval plno náramných vzpomínek. Život mi plynul jako divoká voda v korytech bystřin. Uháněl, seč mu síly stačily, jen občas narazil na nějaký ten kámen. A i když přišel příkrý sráz a vodopád dolů, vždycky se odrazil od dna a plynul nerušeně dál.

Otec, jakožto advokát, rodinu zaopatřil, jak by měl. Nemohl jsem si nikdy na nic stěžovat. Byl to člověk přísný, ale čestný. Měl neobyčejný smysl pro spravedlnost. Když jsem já, nebo moji bratři, něco provedl, nikdy nás neuhodil. Nikdy, ať jsme ho dráždili sebevíc.

Hlavou mi prolétly vzpomínky. Živé a dravé jako pstruzi v té horské bystřině, v tom mém proudu života. Mrskali sebou a ne a ne odplavat pryč do jiných vod.

„Modrý pokoj,“ zazněla mi v uších strohá slova. Nikdo by z nich nebyl moudrý, ale já moc dobře věděl, co ta dvě slova znamenají. Tam nás otec vždycky poslal, když jsme se něčím provinili. Ne proto, aby nás tam bil, ovšem že ne. Dával nám morální ponaučení, rozebíral, proč jsme to udělali a co se stane, když v tom budeme pokračovat. No uznejte sami, že takový výslech by vám znechutil všechnu předešlou legraci více než pohlavek. A já tyto metody později uplatnil i na svých dcerách.

Venku už se setmělo a do místnosti pronikl pokradmu závan mrazivého větru jako nezvaný host. Vnučka přistoupila k oknu a zavřela jej. Meluzína prosvístěla kolem a hromádka zežloutlého podzimního listí se rozvířila do všech stran. Zima už začíná pomalu klepat na dveře. Pro mnoho lidí je tohle období smutné a depresivní. Ale já se jen tak něčím

zasmušiti nedám. I ve svých 93 letech se mám stále proč těšit. Zdraví mi slouží, mám rodinu a přátele, se kterými se neustále scházím v Uh. Hradišti, abychom si společně zavzpomínali na dávné časy. Všiml jsem si, že lidé v mém věku se často stahují do schránek svých domů. Udělali si z nich své vlastní hroby. Pranic je už netěší, nemají rozptýlení a čekají na smrt. Avšak na světě se skrývá tolik potěšení! Stačí pouze vyjít ven a rozevřít oči.

I tehdy před osmdesáti lety jsem vyšel ráno ven a rozhlídnul se. Byl všední den, šel jsem do školy, přesto však nevšední, nezapomenutelný. Sotva válka začala, zapojil se otec do Obrany národa a stal se dokonce jedním z vůdčích členů. Naneštěstí skupinu brzy odhalili a došlo k zatýkacím vlnám, kterým ani otec neměl uniknout. To ráno roku 1940 šel jako vždy do práce. Jak jsem již řekl, byl advokátem. Jakmile gestapo zjistilo jeho jméno a adresu, okamžitě se vydalo ho zatknout. Bez váhání či ostychu zamířili členové gestapa rovnou do jeho kanceláře. Avšak domnívali-li se, že bude jejich práce snadná a kořist snadno polapitelná, že chytanou zajíce přímo v jeho brázdě, mýlili se. Bylo jeho velikým štěstím, že se právě nacházel v budově soudu. Gestapáci však neotáleli a střelbitě za ním spěchali. Zuřivě se vrhli dovnitř a ptali se po Janu Vančurovi. Ten už byl ale pryč. Jeho anděl strážný měl ten den těžkou práci, neboť gestapo se s otcem minulo tak těsně, že to bylo až s podivem. Otec nešel totiž rovnou do kanceláře, ale stavil se u svého kolegy naproti soudu. A to mu jistě zachránilo život. Když se konečně odebral do své kanceláře, sekretářka k němu poplašeně doběhla a vše mu vypověděla. Otec ani vteřinu nemeškal, popadl baloňák, a aniž by věděl, co bude dělat dál, zamířil k východu a zvolal: „Na shledanou po válce.“

Mezitím běželo gestapo rozzuřeně od soudu zpátky. Zastavili až na hlavní hradištské křižovatce, kde měl právě službu pan policista Staněk (otec pana Jaroslava Staňka, u kterého jsem později hrával).

„Kam šel Vančura?“ obořili se na policistu. Věděli, že ho tudy musel vidět procházet.

„Na Kunovice,“ oznámil Staněk pevně. A když příslušníci gestapa odběhli, mohl si konečně povzdychnout nad svou lží. Otec šel totiž na Staré Město.

Schýlilo se k večeru a měsíc tehdy zářil jasně jako dnešní noc. Pouze ty kapky deště chyběly. Čekali jsme dlouho do noci, až se otec vrátí. Nebylo po něm ani vidu ani slechu. Měli jsme však koupené lístky na koncert houslisty Jana Kubelíka (odjakživa jsem miloval hudbu, ale tu noc jsem ještě nevěděl, jak silně mi zanedlouho pomůže). Nedalo se nic dělat, museli jsme jít bez něj.

Když jsme se vraceli, vzduchem bylo cítit, že se něco stalo, něco bylo jinak. Až u dveří jsme zjistili, že gestapo navštívilo i náš dům. Samozřejmě došlo pátrat po otci. To, co jsem uviděl poté, mi navěky utkví v paměti. Na zemi nehybně ležela velká tmavá koule. Byl to můj ovčák Artuš. Ležel tam nevinně jako obětovaný beránek v kaluži vlastní krve. Pro mě to tehdy byla nevýslovná ztráta. Jim to ale nestačilo. Otce hledali více než úpěnlivě. My jim však o něm nemohli nic říct, nevěděli jsme, kde je, jestli se mu něco stalo, či zda ještě vůbec žije. Křikli na nás, ať se postavíme čelem ke zdi a neustále se netrpělivě ptali a vyzvíдали. I přes masku sebejistoty z nich byla cítit nervozita.

Byli jsme tři sourozenci. Já jsem měl v tu dobu třináct let a jmenoval jsem se po otci Jan. Mladší Jaroslav měl jedenáct let a Jiří (říkali jsme mu Jurka) měl teprve devět.

A tak jsme tam stáli vyděšení hodnou chvílí, nevěda, co bude dál. Jurka neudržel na uzdě svou dětskou zvědavost a chtěl se podívat na své trýznitele, jenž po něm křičí uprostřed noci a nedají mu spát. Než si stačil někoho prohlédnout, ucítil ostrou ránu na tváři a narazil hlavou do zdi. Letmo jsem se na něj podíval. Z nosu mu krvácelo a rukou se držel za hořící líčko.

Ten večer už nás nechali, ale prohru snést nehodlali. Zřejmě na ústředí jednali o dalším postupu. Když přijeli příště, odvezli maminku jako rukojmí do internačního tábora ve Svatobořicích, který v té době sloužil právě pro tyto lidi, kteří se ničím neprovinili a představovali pouze jakési „záruky“, že se hledaný sám přihlásí, aby jeho blízkého propustili. V našem případě se nic takového nestalo. Nemohlo. Otec neměl ponětí, že maminku zavřeli a my zase neměli ponětí o něm. A tak se stalo, že jsem zůstal doma sám s bratry a hospodářstvím.

Otec mi vždycky říkával: „Kdyby se něco stalo, jsi nejstarší, musíš se postarat o rodinu.“ A já jeho slovům hodlal dostát stůj co stůj. Nic jiného mi ani nezbyvalo. Cítil jsem tíhu odpovědnosti na svých ramenech, ale nehodlal jsem se ani na vteřinu vzdát. Hudba mi přinášela neustálé potěšení a zlepšovala náladu v těžkých dobách. Najednou mě napadlo, že mi může pomoci i jinak. Díky houslím jsem se stýkal s muzikanty už od mala. Jeden z nich, Ludvík Žák, hrál za peníze na harmoniku. Došlo mi, že kdybych dostával peníze za své hraní, citelně by to zlepšilo naši finanční situaci a já mohl sebe i bratry zajistit. Odhodlal jsem se za ním přijít a zeptat se, zdali nechce houslistu. Zpočátku se k tomu moc neměl, ale naštěstí se jeho otec znal s tím mým. Pochopil, v jaké svízelné jsme situaci, a přemluvil syna, aby mi pomohl. Byl to dar z nebes, jezdili jsme spolu po Moravě, hráli a já měl neocenitelnou možnost vydělat tisíc korun za měsíc.

Pomohli nám také příbuzní. Například mamčinina sestra Žofie, která k nám docházela na pomoc a radu. Učila mě vařit a obstarávat domácnost. Mimo jiné k nám z Hané jezdil tatínkův známý pracující ve mlýně a každý týden nám do Uh. Hradiště přivezl pytlík mouky. Díky této zkušenosti jsem se naučil mnohé do života. Zejména jak se postarat nejen o sebe, ale i o druhé, jak nepropadat zoufalství a netrápit se maličkostmi.

Podíval jsem se na hodinky. Bylo už jedenáct večer. Za oknem vše utichlo. Jen slabý déšť a hvězdy na nebi upozorňovaly, že život plyne dál, že minulost je dávno pryč a ponechává na sebe pouze vzpomínky. Pohladil jsem svého kocoura po hřbetě a on se slastně prohnul. Moji pozornost opět upoutaly kapičky komíhající se za oknem. Zprvu mně připomněly ubíhající čas. V každé kapce spočívá jedna uplynulá vteřina života. Poté mi ale připomínaly něco docela jiného. Bomby dopadající na zem, jednu po druhé, v pravidelném intervalu. Neubráníl jsem se opětovnému pomyšlení na dětství. Ach ano, heslem, že na všem je třeba hledat něco dobrého, jsem se řídil už od mládí. Například, když mi byl přidělen úkol hlásit přilet německých letadel nad Uherské Hradiště. I toho jsem dokázal využít ve svůj prospěch. Vidím to jako dnes, když za mnou přiběhli prosící spolužáci, že mají nudnou hodinu a jestli bych nemohl ohlásit přilet letadel, aby byla zrušena. Co na to říct, byl jsem tehdy v tercii a plný klukovské roztržitosti. Jakmile se škola vylidnila, jednoduše jsem ohlásil, že letadlo změnilo směr. I v tomto smutném období se dal najít čas na zábavu.

Maminku pustili po roce, neboť pochopili, že je to k ničemu. Jaké to pro nás bylo potěšení a úleva, když přijela! Ta upřímná radost se nedá slovy vyjádřit. Vykládala nám odtud mnoho příběhů, zajímavých i děsivých, historkami jen oplývala. Kupříkladu o tom, jak v táboře byli muži oddělení od žen plotem a jak to tak bývá, mužům se dostávalo méně jídla, proto ženy tajně chodily a házely jim kousky chleba přes plot, aby aspoň nějak přežili. To se samozřejmě nelíbilo dozorcům, kteří je měli za úkol hlídat. Maminku přitom prý dvakrát chytili. Trestem za trochu vlastního chleba jí bylo strávení celého dne a noci v márnici s mrtvolami. Představte si, jak na ženu muselo asi působit tohle prostředí. Společnost tvořící rozkládající se těla těch, kteří s ní ještě nedávno chodili ve stejné cele. Ale brala to statečně a nepodlehla osudu. Tvrdila, že ji tato zkušenost zocelila. Dokonce se v táboře seznámila blíže

s jednou dozorkyní. I taková přátelství vznikají. Dotyčná dozorkyně poté přešla do hradišťského gestapa a já akorát končil třetí rok gymnázia, když se s maminkou znovu setkala. Maminčina nová přítelkyně jí vypověděla, že se o mně mluvilo na gestapu a že bych měl raději zmizet. Maminka ihned zavolala otcovu bratrovi do Čáslavi, zdali bych tam nemohl přijet studovat 4. ročník, což se nakonec stalo a já se po roce vrátil. V gymnáziu už jsem ale nepokračoval a zbylé čtyři roky dokončil na Obchodní akademii.

Děšť se mezitím proměnil v prudký liják. Kolikrát musel otec bojovat v prudkém a nesmlouvavém dešti? Kolikrát jim zmokly hlavně samopalů a kolikrát se bořili do bláta? Nesčetněkrát. Nebylo to pro něj však nic nového. Už si prožil dosti za 1. světové války, kdy narukoval do rakousko-uherské armády. Na ruské frontě se dostal do zajetí a později se stal jedním z legionářů působících v Rusku. Po jeho útěku před gestapem ho čekala cesta neméně zajímavá. Přes Maďarsko a Srbsko docestoval až do Afriky, kde se přidal k anglické armádě. A když ho odveleli do Anglie, stal se prezidentem vrchního vojenského soudu v Londýně. Jeho možná nejzajímavější životní příhoda se stala v londýnském Alberthallu, kam byl r. 1944 pozván na předávání medailí za vojenské zásluhy. Otec si odjakživa potrpěl na dochvilnost. Obzvláště šlo-li o takovou slavnost, nemohl přijít ani o minutu později. A právě díky této své povahové vlastnosti se střetnul ve dveřích do sálu s anglickým králem Jiřím VI., který musel být rovněž přesný. Otec mu bez váhání ustoupil, ale král se pouze pousmál a pravil: „Právo má přednost před mocí.“ Otec ohromeně vešel před králem, nesmírně poctěn jeho ušlechtilým gestem.

Válka skončila a otec se mohl vrátit domů. Nevěděl, zda bydlíme pořád na stejném místě, zda vůbec ještě žijeme. Naslepo se vydal vlakem z Prahy do Brna a odtud pokračoval do Uh. Hradiště. Překvapeně si prohlížel domy, které roky nenavštívil, zemi, po které roky nechodil, lidi, které roky neviděl. Některé viděl tehdy na začátku války naposledy. Procházel se zamyšleně malebnými hradišťskými uličkami, které se znovu probouzely k životu, když tu na něj v Prostřední ulici vytřeštil oči malý chlapec a horlivě něco povídal své mamince stojící vedle. Otec vyrozuměl, že chlapce vyvedla z míry jeho anglická uniforma. Čím blíž k sobě ale byli, tím povědomější se jim zdál obličej toho druhého. Maminka chlapce se na otce také zadívala a v tu ránu jim to došlo. Vždyť ten chlapec byl malý Jurka, který šel s maminkou nakupovat. Otec nemusel ani chodit domů, osud ho dovedl k jeho rodině sám. Jediné, co mu nešlo na rozum, bylo, proč jsem nešel maminku doprovodit já. Jurka mu odvětil, že mám nohu v sádře a otec se obratem zeptal, byla-li to kulka. Už měl před očima vyrytou samou střelbu a detonaci granátů a nenapadnul ho žádný prostší důvod. Ve skutečnosti mi Rusové omylem shodili trám na nohu, když jsem pomáhal stavět most přes Moravu.

V Praze dostal hodnost generála justice, kvůli čemuž jsme se celá rodina stěhovali do hlavního města. Nevydržel jsem tam a zanedlouho jsem se vrátil, neboť zdejší krajina má v sobě uschované cosi kouzelného a mé srdce po ní tesknilo.

Největším paradoxem byla otcova nechut' k válkám, velmi ho to tížilo, uniforma se mu protivila, ale jakožto generál nemohl chodit bez ní. Ale co mu válka vzala, to mu dala. Díky svému putování napříč Evropou se naučil pěti jazykům (srbsky, anglicky, rusky, německy, francouzsky), což později po válce využil, když překládal v letu přísně tajné spisy z cizích jazyků. Ředitel hotelu Grand mu zajistil vlastní stůl s židlí a pokaždé, když sem otec došel, postavil mu na stůl 2 dl vína. Pravidelně sem totiž chodíval dávat právnické rady.

Ani já si nemohl na svůj život stěžovat. Co špatného se mi v životě stalo, na tom jsem si našel něco dobrého. Přišel jsem na rok o rodiče, ale naučil jsem se samostatnosti. Když mě poslali do slévárny, abych se přiučil dělnické třídě, těžkou prací se mi zkrátily šlachy a já už

nemohl hrát na kontrabas. Na druhou stranu jsem si vydělal víc peněz než na předešlém místě. Chci říct, že ať byl jakýkoliv režim, zažil jsem spoustu zajímavých věcí. Samozřejmě i nemilých, ale vždycky jsem si dokázal pomoci, našel jsem si potěšení v kultuře a neklesl na mysli. A to je myšlenka důležitá pro všechna období lidských dějin.

Průtrž mračen polevila, silný déšť ustal a zbylo jen vševládající ticho. Bylo půl jedné ráno. Vnučka už dávno zmizela, a i můj kocour se uchýlil k slastnému spánku. Přejel jsem si rukou po vráscitém čele a usmál se sám pro sebe. Jak ten čas rychle pospíchá. Proč občas nezpomalí, proč se nezastaví? Co ho žene stále kupředu? To jsou otázky, na které nikdo nedokáže s určitostí odpovědět. Jedno je ale jisté. Každá bouře jednou ustane, a i po té nejčernější noci přijde ráno, jen vytrvat. A na konci toho všeho je ticho, tak jemné a lehké jako po tomto dešti. Po dešti vzpomínek, na které je třeba nezapomínat.